

**መጅልስ አምን ወለዛልም ቀራራቱ ድድ ኤረትሮፕ
(33ይ ክፈል)
ሳልሳይ ምዕራፍ**

እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ

ተርጀመት፡ መሐመድ እድሪስ መሐመድ

ናይ መንጠቀት በዳሪት ኤረትሮፕ

ዲብ መንጠቀት ቀር አፍሪቀ ወግብለት በሐር ቀየሕ ሰላም ወመስኩበት እግል መዲድ፦

1ኤረትሮፕ እግለ ዲብ ሶማል ለትከለቀ ሐርብ አድሕድ እንዴ ኢለስሐብብ እግል ክርዑቱ ዲብ ሰነት 1991 ለትወቀለ ልኡክ አስክ ሶማል ነድኡት።

2- ዲብ ሰነት 1992 መ አቶብዩ ዲብ ተማስ ሐርብ ኖስኖስ ጀላብ እግል ኢትሸመም፡ ኤረትሮፕ ፍንጌ ሕኩመት ወመትቃውመት እጅትመግት ተሐደረት።

3- ሰብ ሰልጠት ኤረትሮፕ ምን 1992 አስክ 1993 እግል ሕኩመት ጅቡቲ ወመሰልሒን መትቃውመተ “ፍሮድን”፡ እብ ሕበር እንዴ ትገሰው ክምሰል ናቅሾ እግል ዊደት ፍክር ሒለት ፍገሪት ክምሰል አለቡ እንዴ አፍሀምክ እግል አተግነዖቶም፡ ድቁብ ዲብሎማስያይ ጅህድ ወደው።

4- ርኢስ ኢሰያስ አፈወርቂ ወብዕዳም ሰብ ሰልጠት ኤረትሮፕ፡ እግለ ፍንጌ ርኢስ የመን ለዐለ ጅነራል ዐሊ ዐብደላ ሳልሕ ወናይቡ ለዐለ ዐሊ ሳልም አልቢድ ለትከለቀ አከይ መቅርሕ እግል ሀወኖት ሐርብ ኖስኖስ እግል ኢልምጸእ እግል ክርዑቱ፡ ዲብ

ሰነት 1994 ፍንጭ ዐደን ወሰን፣ ትሉሉይ ዝያራት ወደው። ፍንጭ ክልኤ የመን ሐርብ ኖስኖስ ክምሰል ትወለዓመ መምተለካት ሸዐብ የመን ዲብ ሐርብ ጀገብ እግል ኢልደመር ኤረትርየ ጥያራት መደኒ የመን እንዴ ትከበተት ዲብ ምድረ ክምሰል ጸንሕ ወዴት።

5- ኤረትርየ ምን ወክድ ሕርየተ እንዴ አስተብዴት እግል መሻክል ሱዳን ዳይም ወዳድል ጅህድ እንዴ ገብአ እሉ እግል ልስከብ ለኢልትሐለል ስያስያይ ወዲብሎማስያይ ጸገም ወዴት። ዲብ ዮም 26 ሰብተምበር ዓሲመት አስመረ፡ ፍንጭ ርኢስ ሱዳን ጀነራል ዑመር ሐሰን አልበሺር ወሚርሓይ ዲሞቅራጥያይ ተጀምቦ ሱዳን መሐመድ ዑስማን አልሙርቀኒ ለገብአ ቀዳማይ እጅትመቦ ተሐደረት። እብ ማርሒት ርኢስ ኢሰያስ አፈወርቂ ህዬ ገብአ። ዶር ኤረትርየ ዲብ ንቃሽ ሰላም ማሻከስ 2002፣ እትፋቅየት አቡጅ 2006' አዶውሐ 2010 ሚ ክምሰል ዐለ ህዬ ክሎም ሱዳንዲን ናይ ቅብለት ልግበአ ወግብለት ክምሰልሁመ ውላድ ዳርፎር ሰኒ ወአማን ለለአሙሩቶም። ዲብ ረኢስ እሊ ህዬ ለዲብ ዮም 14 ኦክቶበር 2006 ዲብ አስመረ ለገብአ እትፋቅ ሰላም ምፍጋር ጸሓይ ሱዳን እብ ሚርሒት ሕኩመት ኤረትርየ ሌግ ቱ ለገብአ። አዜ ሐቆ መትአሳስ ሕኩመት ግብለት ሱዳንመ፡ ኤረትርየ፡ እግለ ፍንጭ ከርቱም ወጁብ ለትከለቀ ኸላፍ እግል ናይ ሕበር መሳልሕ ክልኢተን ድወል እበትከድም ገበይ እብ በናይ ህድግ እግል አስከቦቱ ትሩድ ዲብሎማስያይ ጅህድ ዲብ ትወዴ ጸንሐት።

ፍንጭት ዕላቀት ኤረትርየ ወሶማል

ስያስያይ ወሸዕብያይ ዕላቀት ኤረትርየ ወሶማል እግል ኤረትርዱን ወሶማልዱን ምዋጥኒን ሌጠ እንዴ ኢገብእ፡ እግል ክሉ ዲብ ረዱም ወቅሩብ ለህለ አዳም ዝያደት እሙር ሰበት ገብአ፡ ተውዴሕ አው ሸሬሕ ለለትሐዝዩ ኢመስል እትነ። ዐነዲ ብናሁ፡ ዲብ እሊ ለሐልፊ ሰር ዘበን ታሪኮም ለትበነ፡ ዲብ ክሉ ሰኒ ወእኩይ መራሕል እብ ናይ ሕውትነት ወመትፋሃም ወመትሱዳዳይ ደሚር ለትትአመር ዕላቀት ተ። ሕኩመት ወሸዐብ ሶማል ክምሰል ዎር ነፈር እንዴ ገብአ ዲብ መጦር ዓድል ንዳል ሸዐብ ኤረትርየ እንዴ በጥረው፡ እግል ዓድል ሐቅ ተቅሪር መሲር ሸዐብ ኤረትርየ ዲብ እድንያይ ዲብሎማስየት መራሕል ለልትጸገግ ወእግል ሰላስ ሰነት 1961-1991 ምን ናይ መብደእ መባጥሩ ተወዝ እንዴ ኢልብል እግል ሰውረት ኤረትርየ ክሉ ጅንስ ሰዳይት ክምሰሁመ ዐስከርያይ ዶር ለአውፊ ምን ገብአ፡ ደውለት ኤረትርየ እግል ሰኒ መዋዲት ሶማል እብ ሰኔት እግል ትፍደዩ፡ ቀድረት ምንገብእመ ምን ቅያስ ወለዐል እግል ትወቅሉ ምን ቅያስ ወለዐል ጥቢዒ ቱ። ለለአስፍ ላኪን ንዛም መሐመድ ስያድ ባሬ ዲብ ዮም 26 ጃንዋሪ 1991 ምን ሰልጠቱ ክምሰል ደርገገ፡ ክምሰለ አሰልፍ ለእምቤሉ፡ ዲብ ወክድ ለህይ ለዐለው

ክሎም መትብእሰት ተናዚም ሶማል፡ ዲብ ዎሮ ወጠንያይ በርናምጅ እንዴ ትዋፈቀው እግል ልትከምከም ሰበት ኢቀድረው፡ ደውለት ሶማልም ምስለ ቴለል ለሀይቱ ለፈርሰት። ሰውረት ኤረትርዮ ህዩ ሐቆለ ሶማል ዲብ ኢትፈግር ምን ጽልመት ለትሸመመት እቱ ወክድ ሐቆ ኦርበዕ ወሬሕ ዲብ ዮም 24 ማዮ 1991 ምን እስትዕማር አቶብዩ ሕርዮቱ እብ ሒለት ነዘዐ። ሸዐብ ወሕኩመት ወጀብህት ኤረትርዮ ህዩ ክምሰል ዎሮ ነፈር እንዴ ገብአው፡ ዲብ መጦር ሶማል በጥረው። መብደእ ኤረትርዮ፡ ክምሰል እሊ ዲብ መባጥር ብዘሓት ናይ መንጠቀት ወእዲነ ድወል ለእንርእዩ ለህሌነ፡ ምን ናይ ብሕተ መስለሐት ለልትበገስ እንዴ ኢገብእ፡ እግል መስለሐት ሐው ሸዐብ ሶማል አውለውየት ለረተባ ቱ። እሊ ህዩ እብ ዕን እስትራተጅየት ምን ልትረኤ፡ ምስል መሳልሕ ገባይል መንጠቀት ቀር አፍሪቀ ክሉ ረአሱ ለልዳገሽ ኢኮን። ዲብ እሊ ናይ ዐውለመት ወቅት ህዩ እምበል ምስል ግዋሬከ መትሰዳዳይ ወተእዩድ ብዕድ ሕርያን አለቡ። መሻክል ሶማል ምን ቅያስ ወለዐል ለተሐባለከ እት ረአስ ግብአቱ፡ እድንያይ ወናይ መንጠቀት ጀሃት እብ ፍንቱይ ህዩ አሜሪካ ወሕኩመት አቶብዩ፡ እበ ቀደም እለ ለሸርሐናሁ አሰባብ ዲብ እሳት ለምበ ዲብ ልክዖ እግል መሻክል ሶማል ኬሉሙ ሰበት ህለው፡ እብለ ለትዕጅብ አግቡይ ዓም ሐል እግል ልትረከብ እሉ ቀድር ለልብል ደማን አለብነ። ምን እሊ ቀደም እለ ለትሸረሐ ሐቃይቅ እብ መትበጋስ በገ መሻክል ሶማል እግል አርህዮት፡ ዑፋይ ወራቴዕ መእተዮ እግል ልግበእ ለቀድር፡ እሊ ለተሌ ናይ አማን ሸሩጥ ዶል ተምም ቱ።

1. ናይ ካርጅ ጀሃት ዲብ ናይ ከርስ ቅደይ ሶማል እደዮም እግል ለኣቱ አለቦም ክምሰልሁመ እዳረት አሜሪካ ወሕኩመት አቶብዩ።
2. ውላድ ሶማል መሻክሎም ኖሶም ጀላብ እግል ለአስክቡ፡ ፈተኛ ወመሳኒት ድወል ውጡይ አጅወእ እግል ልትከለቅ እሎም ቡ። እግል እሊ ዐቢ ወሐሳስ ወቀይ እሊ እግል ሊደው በቃዕት ለቦም ህዩ እብ ሶማልዩን ሌግ ቱ።
3. ሜርሐት ሶማል እብ ደረጅትለ እግል ሶማል እግል ሐድ ክልኤ ዕቁድ ሱዳፋ ለህለ ተሐዲ፡ መስኡልየት እግል ልሰመዖም ቡ። እግል እብ ዋሽንግቶን ወአዲስ አበባ ድድ ምድር ወሸዐብ ሶማል ለገብእ መብቅያይ ዋይዲባት ልብ እግል ልክረው እሉ ወእግል ልጋብሁው ወጅብ። ክሎም ዲብ ሐቴ ጀልበት ሰበት ህለው ምን ለገብአ ልግበእ ወክድ ወለዐል ምስተቅበሎም ብቆት ተህንጦጥል እቱ ሰበት ህሌት ህዩ፡ ኸላፎም እንክር እንዴ ከረው ናይ መትፋሃም ወዐፎ ወመትግፋይ ደሚር እግል ልጠውሮ መስኡልየት እግል ትሰመዖም ወጅብ። ሶማል ወሶማልዩን አው ዎሮ እግል ልግበኦ ቦም አው ህዩ ሶማል ለትትበህል ደውለት እግል ተህሌ ኢኮን። ዲብ ምቀደሞም ለህሌት ብቆት ወናይ ጀርቤ መታክል ህዩ እሊ ቱ።

4. ናይ ምስተቅበል ኣሳስ ሶማል እግል ነጻፎት እግል ክሎም መደኒ መጅተመዕ ሶማል ክምሰል ዐባዪ ዐድ፡ ሜርሐት ዐሻይር ወቀባይል፡ መሓብር፡ ተናዚም ወዳርሳም ከፈፍል መጅተመዕ ወለመስሉ ኣሻረኮት ለትሐዜ።

5. እብለገብኣት ትግበእ ምስምሰ ኣው መክሐደ ወለ ሓቴ ጀህት እግል ትትፈንቴ ኣለበ።

6. እግል ሰብ ሰልጠት ወኣርዛቅ እብ ገበይ ዓድለት ለለትመቃሬሕ ኣሳስ ቀዋኒን እግል ልዳሌ ቡ።

መባጥር ኤረትርዮ ዲብ መሻክል ሶማል

እብ ታሪክ፡ መሻክል ሶማል እግል ኣስከቦት ቀዳማይ በዳሪት ለነስኣት ኤረትርዮ ተ። ሕርዮተ ክምሰል ረክበት ዲብ 1991 ዱቅሪ እግል ኣሚን ዓም ዕላቃት ካርጅዮት ናይ ዶሉ ሕኩመት ኤረትርዮ ለዐለ ሸሂድ መሐመድ ሰዒድ ባርህ እንዴ የመመት ህቱ ህዩ ምስል ክሎም ሜርሐት ተናዚም ሶማል ዲብ መቃዲሾ ወብዕድ ናይ ግብለት ወቅብለት መዳይን ትሉሉይ ልቃኣት ወደ። ውቁል ልኡክ ሕኩመት ኤረትርዮ፡ እግል ሜርሐት መትቃውመት ሶማል እግል ኣትፋሃም ወዲብ ሓቴ ዐግሎ ህድግ እግል ዐገሎት እብ ትሉሉይ ጀውላት ወደ። እብ ፈድል ዲብሎማሲያይ ጸገም ኤረትርዮ ህዩ ክልኢቶም መትበእስት ሓው መርሐም ጀነራል መሐመድ ፈረሕ ዓይዲድ ወዐሊ መህዲ መሐመድ ዲብ ኣስመረ እግል ልትዋጀህ ቀድረው። ምናተ ዲብሎማሲያይ ጅህድ ኤረትርዮ እግል ልትዐወት ዲብ ቀርብ እቱ ወክድ ሔፍዛይ ሰላም ቅወት ኤረትርዮ ኣስክ ሶማል እብ ሰበትለ ልትለኣክ እቱ ኣግቡይ ዲብ ልትህደግ እቱ ለዐለ ወክድ፡ ገሌ ምን እኩይ ኣፍካር ወሰርመ ምን ላጽሕ ደሚር ለትበገስ ናይ መንጠቀት ወቃረት በዳሪታት ኣስክ ሶማል ወሐዘ። ለበዳሪታት ምን መነዘመት ኢጋድ፡ መነዘመት ውሕደት ኣፍሪቀ፡ ኣልጃምዐ ኣልዐረብዮ፡ መነዘመት ሙእተመር እስላም፡ መነዘመት ገዘ ለኣለበን ድወል፡ ናይ ሕበር ዐዳገ ድወል ኣርብ ወመነዘመት ምጅልስ ቅራን እት ገብእ፡ እግለ እብ ዐውቴ እግል ትትመም ቃርብት ለዐለት በዳሪት ኤረትርዮ ክምሰል ፈሸል ወደወ። እለ ዲብ እንተ ላኪን፡ እሊ ዋይዲባት እሊ፡ እግለ ሕኩመት ኤረትርዮ እግል መሻክል ሶማል ዳይም ወሻምል ሓል እግል ኣምጸኣት ትወድዮ ለዐለት ዲብሎማሲያይ ጅህድ ምን ኣተላላይ ኢተክለዮ። ርኢስ ኢሰያስ ኣፈወርቂ ምስል ወሳእል እዕላም ኤረትርዮ ዲብ ወደየ መቃበለት፡ መሻክል ሶማል ሕኔት እት ኣካን ሸዐብ ሶማል እንዴ ገብኣ እግል ለኣስክቡ ለቀድር ወለ ምሮ ክምሰል ኢህለ እንዴ ኣሸረ፡ መሻክሎም እግል ልፍተሐ ለቀድሮ ሶማልዪን ሌጠ ክምቶም ወደሐ። ዶር ፈተቸ ወመሳኒት ህዩ እግል ሶማልዪን ቅደዮም ጀላብ እግል ልሕለሎ ውጡይ ቴለል ከሊቅ ክምቱ ሓበረ።162

ፈፃሊ ምስዳራት ኤረትሮፖ

ገሌ ድወል እብ ሰበት አሕዳስ ሶማል ለትፈናተ መሰምስ እንዴ ሀበዩ ወመባጥረን እንዴ አትአመረዩ ሌጠ ለሐልፋሁ ዲብ ሀለዩ፡ ኤረትሮፖ ላኪን መባጥረ እብ ሰበት አሕዳስ ሶማል ዲብ ወደሐት እንዴ ኢትትሐደድ ፈፃሊ ምስዳራት ዲብ ንስአትመ በዳሪት አርኤት። እግል መሰል፡- ቀዳማይ፡- ዲብ ሰነት 1991 እግል አሚን ዓም ዕላቃት ካርጅዮት ዲብ የመሞት ዲብ ምድር ለሀሌት ሐቂቀት ሶማል ረኤት። ፍንጌ ሜርሐትለ መትቃውመት ተናዚም ለዐለው ጀነራል መሐመድ ፈረሕ ዓይዲድ ወዐሊ መሀዲ መሐአምድ ለገብአ ልቃአት አዳሌት። ካልአይ፡- ርኢስ ኢሰያስ አፈወርቂ ዲብ ዮም 18 ኖቨምበር 1993 አስክ ርኢስ ምጅልስ አምን ለዐለ ጆዚ ሉዊስ ጂሰስ፡ እሊ ለተሌ ጽብጥ ለዐለት እሊ ልእከት ነድአ።

1. “ዲብ ሶማል እድንያይ መትአታይ እግል ለሀሌ አሰክፍ ለጠልበት ኤረትሮፖ ተ። እበ ሕድድት መቅደራታመ እግል እድንያይ መትአታይ እግል ሰርገሎት ከድመት።”

2. “ እድንያይ መትአታይ፡ እብ ጀሀት እድንያይ መጅተመዕ ተእዪድ ረክበ ሌጠ እንዴ ኢገብእ፡ ሸዐብ ሶማልመ እብ ፈርሐት ትከበተዩ።”

3. “ለለአሰፍ ላኪን ለእድንያይ መትአታይ እብ ሸፋግ ምን ገበዩ ሰበት ሸክፈ፡ እድንያይት ቅወት ጌገ ረአስ ጌገ እት ወዴ ትረአ። እግል ኖሱ ህዬ ክትፈት መሻክል ሶማል ገብአ።”

4. እብሊ ለተሀደገ አስባብ በገ፡ ናይ ምስተቅበል ስያሲያይ መትአታይ እግል ሶማልዪን መሻክሎም ኖሶም እግል ልፍተሐ ውጡይ ቴለል ዲብ ከሊቅ ለሰድዮም ሌጠ እግል ልግበእ ቡ።”163

